

ג ל י ו נ ו ת ל ע י ו נ ב פ ר ש ת ה ש ב ד ע
ע ר ו כ י מ ב י ד י נ ח מ ה ל י ב ו ב י צ
י ו"ל ע"י מוֹסֵד תוֹרָה וְהַשְׁכֵּלָה לַמְבוֹגְרִים וְלַנוֹעַר
הַסְתַּדְרוֹת נְשֵׂי מוֹרָחֵי בִּאֲמֵרִיקָה.

18

בלק (ווי"ט)

פרק כ"ג

גליון זה הוא המשך גליון בלק תשי"ח. עיינן שם וצרפנו לגליוננו.

א. הושה את דברי ה' לבלעם למסירת דבריו לשליחים.

<p>י"ג <u>דברי בלעם אל שליחי בלק:</u> לכו אל ארצכם כי מאן ה' לתתי להלוך עמכם.</p>	<p>י"ב <u>דברי ה' אל בלעם:</u> לא תלך עמהם לא תאור את העם כי הרוך הוא</p>
---	---

הסבר - מהי כוונה בלעם בשנותו את דברי ה'.

ב. אם לקרא לך באו האנשיה קום לך אתם

במדבר רבה כ' י': מכאן אתה למד, שבדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו, שמתחילה נאמר לו (י"ב) "לא תלך אתם", כיון שהעיד פניו להלוך - הלך. שכן כתוב "ויחר אף ה' כי הולך הוא". אמר לו הקב"ה: "רשע, איני חפץ באבודן של רשעים! הואיל ואתה רוצה לילך לאבד מן העולם - קום לך!"
רש"י ל"ה ד"ה לך עט האנשיה: בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו.

(1) מניין שרצה בלעם ללכת?

(2) מה ראה רש"י להביא דברי המדרש הזה שלא לפסוק שאמרוהו חז"ל (פסוק כ') אלא לפסוק ל"ה?

ג. רמב"ן כ"ה ד"ה ויחר אף אלוקים כי הולך הוא:

... והנכון בעיני בענין הזה, כי מתחילה מנעו ה' שלא יקלל את העם, כי ברוך הוא, ולמה ילך עמהם אחרי שלא יקללם?! והט לא יחפצו בו לדבר אחר, על כן "לא תלך עמהם" שלא תאור את העם, כי ברוך הוא. ובידוע, כי בלעם הודיע את דברי האלוקים. ובלק שלח אליו פעם שנית, כי לא האמין והוסיף לו יבוד בשוים רבים ונכבדים מן הראשונים ונדר להרבות שכרו וכבודו. ובלעם ענה אותם, שאין הדבר חלוי בממוץ ולא ברצונו, רק הכל בידי השם, וישאל ממנו עוד מה יצוה אותו, ועשה זה כחוגן, כי מה יודע הוא בדעת צליון, ועצת ה' לעולם טובה והוא יורה חסאיט בדרך ויודיענו מה יענה מלאכי גוי (המליצה שאולה מיטעיה י"ד ל"ב), או יגיד להם מה יקרה להם בעתיד.

והנה השם אמר לו: "כבר הודעתך כי העם ברוך הוא, ולא תוכל לקללם, ועתה חזרו (השליחים) לפניך". וטעם "אם לקרא לך" בלבד באו, כלומר: שיתרצו בלכתך עמהם על מנת שלא תקלל את העם כאשר הודעתך מתחילה, "קום לך אתם, ואך את הדבר אשר אדבר אליך אותו תעשה", שאפילו אם אצוה אותך שחבובכם, לא תיורא מבלק. וזה טעם "אם לקרא לך".

וכן היה חופץ לשם הנכבד מתחילה שילך עמהם אורי הודיעו אותם שלא יקללם, ושיתנהג בענינם כאשר יצוה, כי הרצון לפניו יהברך, שיברך את ישראל מפי נביא לגויים.

והנה היה על בלעם להגיד כן לשרי בלק ולומר: "הנה וזרשה השם אותי להיות קרוא לכם בלבד, אבל על מנת שלא לקלל את העם ועל מנת שאם יצוה אותי לברך, שאברכס."

ואם לא יתוצו בכך - יהיו מניחים אותו, כי בעט השנית הזאת אמר בלק "ולכה נא קבה לי את העם הזה" (א' י"ז), לא יחפץ בו להודיעו עתידות, ולא לדבר אחר זולתי לקוב את העם.

והנה בלעם מרוב חפצו ללכת, לא הודיעם זה ולא אמר להם כלום, "ויקם בלעם וישוב את המורו וילך עם שרי מואב", ברצוה לדשלים חפצם, על כן חרה אף ה' כי הולך הוא, שאלו הודיעם, לא היה הולך. ועוד שהיה בזה חלול ה' כי בלכתו עמם סתם והוא ברשות ה', ושבנו שנתן לו רשות לקלל להם את העם, והנה זר בו ממה שאמר מתחילה, "לא תאור את העם כי ברוך הוא" (פ' י"ב), כפי מה שהגיד להם, כאשר יראו עוד שלא יקללם, יאמרו, כי אחרי כן יבא עוד, או יתחל בדמם, כהחל באגוש, וזלילה לה מעשוח מדבר הזה,

- (1) מה הם הקשיים השונים בפירוש שמישב אותם הרמב"ן בדבריו אלה?
- (2x) השוה דברי רמב"ן אלה לדברי בעל עקדה יצחק בגליון בלק חשי"ח. מה ההבדל בין שניהם בהערכה בלעם בשאלו את ה' בשניה (פ' י"ט)?
- (3xx) איזו משתי הדעות נראית לך מתאימה יותר לפשוטו של מקרא?
- (4) מה ראה הרמב"ן להדגיש (בפסקה הראשונה שבדבריו) שעצת ה' לעולם טובה היא והוא יורה חסאים בדרך. (המליצה שאולה מתהלים כ"ז)? מהו "הלול ה'" שנגרם ע"י הליכה בלעם עם שרי מואב - לדעת הרמב"ן?

שאלות ודיוקים ברש"י

- (1xx) כ"א ד"ה לעם שרי מואב: לבו כלבם שוה.
- (2xx) כ"ג ד"ה וחרבו שלופה בידו: אמר: רשע זה הניח כלי אומנותו, שכלי זיינון של עובדי עובדים בחרב ודוא בא עליהם בפיו - שהוא אומנות שלהם, אף אני אחפוס את שלו ואבוא עליו באומנותו. וכן ה' ה' סופו: "ואך בלעם בן בעור הרגו בחרב" (ל א ח').
- (3xx) כ"ד ד"ה גדר מזה וגדר מזה: סתם גדר של אבנים הוא.

- (4) ל"ג ד"ה גם אזהרת הרגתי: הרי זה מקרא מסורס: והוא כמו 'גם הרגתי אותך'. כלומר: לא העכבה בלבד קראתיך על ידי, כי גם ההריגה.

- (5) ל"ה ד"ה לך עם האנשים: בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו.

- ד"ה לך עם האנשים: כי חלקך עמהם וסופך לאבד מן העולם.

- (6xx) ל"ז ד"ה האמנם לא אוכל כבודך: נתנבא שטופו לצאת מעמו בקלון.

ה. מתוך דברי המדרשים

- (1) כ"ב ויחיצב מלאך ה' בדרך לשטן לו במדבר רבה כ' י': מלאך של רחמים היה ונעשה לו לשטן.
- רש"י: מלאך של רחמים היה והיה רוצה למנעו מלחטוא, שלא יחטא ויאבד. (א) מה קשה להם בפסוקנו? (ב) האם מתנגד רש"י לדעת המדרש או מסייעו ומפרשו?
- (2) כ"ג וחס האתון מן הדרך ותלך בשדה ויך בלעם את האתון להטוחה הדרך במדבר רבה כ' י"ד: הרשע הזה הולך לקלל אומה שלמה שלא חטאה לו ומכה אתונו שלא תלך בשדה. מדרש זה נחפרש פרושים שונים. השוה: מתנות כהונה: שלא תלך בשדה וכתיב, "ויך את האתון במקלו" - והיה לו להכריחה ברוח פיו!
- ידי משה: הוא הולך לקלל אומה שלמה ואין לך עון גדול מזה, וכאן עושה עצמו צדיק ומכה אתונו, בטביל טרופה שלא להפסיד תבואת חברו. איזה משני הפרושים נראה לך נכון בפירוש המדרש הזה?

- (3) כ"ח ויפתח ה' את פי האתון במדבר רבה כ' י"ד: להודיעו שהפה והלשון ברשותו, שאם בקש לקלל פיו ברשותו. הסבר את הרעיון: ירו: במדרש זה? לשם מה באה כל השיחה. עם האתון בפסוקנו?